

КВАНТИФІКАТОРИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ КРІЗЬ КАТЕГОРІЮ ОЗНАЧЕНОСТІ/ НЕОЗНАЧЕНОСТІ

Досліджуються номінативні одиниці – квантифікатори у дискурсі. Здійснено спробу надати квантифікаторам певних категоріальних значень – означеності чи неозначеності в залежності від дискурсивних особливостей їх вживання, за допомогою семантичного, функціонального та лексичного аналізів.

Ключові слова: квантифікатор, категорії означеності та неозначеності, дискурс, значення, іменна група.

Исследуются номинативные единицы – квантификаторы в дискурсе. Осуществлена попытка присвоить квантификаторам определенные категориальные значения – определенности или неопределенности в зависимости от дискурсивных особенностей их употребления, с помощью семантического, функционального и лексического анализов.

Ключевые слова: квантификатор, категория определенности и неопределенности, дискурс, значение, именная группа.

Our research is based upon the study of nominative units called quantifiers in discourse. We try to give quantifiers certain categorical meanings of definiteness or indefiniteness, depending on discourse features and their use with the help of semantic, functional and lexical analyses.

Key words: quantifier, category of definiteness and indefiniteness, discourse, meaning, nominal group.

Квантифікатори в англійській мові є засобами вираження категорій означеності та неозначеності, але чіткого розподілу квантифікаторів у межах цих категорій в англійській мові не існує.

Вивченню процесу квантифікації у мові присвячені праці таких учених, як Дж. Ченнел (1990), К. Лайонз (1999), К. Бах (2000), Л. Метьюсон (2001), М. Куп Гланзберг (2004), Н. Арутюнова (2005), В. Левицький (2004), Б. Тошович (2005), Р. Хадсон (2007), Л. Грижак (2008) та ін. Мовознавці висловлюють протилежні думки щодо категоріального значення квантифікаторів. Так, квантифікатор „every” розглядається як маркер означеності в теоретичній концепції К. Лайонза [5, с. 284], натомість у граматиці Р. Хадсона та ін. він є показником категорії неозначеності [4, с. 9]. Такі розбіжності виникають через те, що вчені не враховують тип та умови мовного дискурсу, де вживаються квантифікатори, тому для правильного визначення категоріальних значень важливе дослідження квантифікаторів у залежності від дискурсу та їх здатності поєднуватися з іменниками.

Наше дослідження базується на вивченні номінативних одиниць – квантифікаторів у дискурсі, а також прагнемо надати квантифікаторам певних категоріальних значень – означеності чи неозначеності в залежності від дискурсивних особливостей їх вживання.

Метою даної статті є системне дослідження квантифікаторів у дискурсі, щоб виявити дистрибутивні особливості їх вживання та виокремити категоріальні значення квантифікаторів.

Актуальність дослідження полягає в проведенні семантичного, функціонального та лексичного аналізу квантифікаторів англійської мови з урахуванням дискурсивних особливостей.

Об'єктом дослідження є клас квантифікаторів у мовній компетенції. Предмет аналізу – функціональні, семантичні, лексичні та функціонально-семантичні відношення квантифікаторів у системі мови.

Перспектива дослідження – необхідність з'ясувати, як відбувається реалізація категоріальних значень означеності/неозначеності в комунікативній площині, що простягається від детермінатива (квантифікатора) іменної групи до основної одиниці мовленнєвої діяльності, якою є текст.

Принцип кількісної та якісної детермінації як комунікативний спосіб вираження номінативними одиницями своєї референтної співвіднесеності та ролі наштовхує нас до думки про можливість розподілити квантифікаторів на три категорії:

1) квантифікатори, які передають значення кількісної означеності та якісної неозначеності: all, another, both, each, either, every, half, neither, one, two, three... (numerals). Наприклад: all pupils, another day, both students, each person, either of them, every man, half of the class, neither of you, one life, fifteen books і т.д.;

2) квантифікатори, які виражають значення кількісної та якісної неозначеності: any, certain, enough, few, little (less, least), a lot of (lots of), many/much (more, most), no, other, several, some, such, what (whatever), which (whichever). Наприклад: any time, certain period, enough money, few girls, little house, lots of friends, many pencils, much milk, no strength, other meal, several days, some relatives, such a day, whatever place, whichever bench;

3) квантифікатори, які виражають значення кількісної та якісної означеності (в залежності від іменника іменної групи, з яким він вживається):

- з урахуванням синтагматичних особливостей квантифікатора з означеним детермінативом: the few animals, those other days, his every step;

- коли квантифікатор визначає іменник, що позначає одиницю вимірювання (час, гроші, відстань, вагу тощо): eight o'clock, five pounds, three meters, two cents;

- з урахуванням контексту: 1. Work is done on an object if **two** things happen: the object moves as a force is applied and the direction of the object's motion is the same as the direction of the force [7].

2. There were **three** of us in my marriage, Ernie, me and irritating, grumpy, ego-centric Eric [6].

Хоча у третій категорії значення кількісної та якісної означеності квантифікаторів досягається цілою актуалізованою в дискурсі іменною групою, а не окремо номінативною одиницею, ми ризикнули виділити їх в окрему категорію. На вираження іменними групами категорійних значень означеності та неозначеності впливають:

- семантика номінативних одиниць, яка зумовлює використання тільки певного виду детермінатива в препозиції до нього;

- різні за своєю природою комунікативно-прагматичні чинники, які в контексті дискурсу доповнюють, уточнюють чи просто підсилюють означальну дію кожного окремого детермінатива.

Іменна група є тією мінімальною одиницею, що демонструє означеність та неозначеність предметів мовлення. Однак ні структура іменної групи, ні лексичні значення самих іменників за великим рахунком не мають визначального впливу на характер референтної співвіднесеності номінативного позначуваного. А отже, категорія означеності та неозначеності має складну когнітивно-дискурсну природу, комунікативно-смысловий простір якої синтезують значення детермінативів, семантика іменників та різні мовно-прагматичні чинники.

Запропонований вище поділ квантифікаторів умовний. Він враховує семантичні особливості квантифікаторів, тоді як для їхнього правильного розподілу необхідно враховувати функціонально-смыслові особливості вживання квантифікаторів у дискурсі в окремих випадках.

Для чіткої інтерпретації значень означеності або неозначеності номінативних одиниць важливо розглядати квантифікатори разом з іменними групами в умовах їх конкретного функціонування в дискурсі. Наприклад: Joel introduced himself and his son Neal to Senator Clayburn. **All hands** were properly shaken, **all thanks** duly given [1, с. 327].

У даному випадку іменні групи „all hands” та „all thanks” є означеними, оскільки співвідносяться зі змістом попереднього речення.

Проте іменна група з цим же квантифікатором у контексті „**All charges** against Neal were dropped in the deal” [1, с. 45] має кількісну та якісну неозначеність, позначаючи невідому кількість.

Враховуючи умови використання квантифікаторів у дискурсі, можна виділити чотири види співвіднесеності іменних груп із квантифікаторами: означено-конкретна, означено-неконкретна, неозначено-конкретна, неозначено-неконкретна. При цьому предмет мовлення повністю ідентифікований у випадку означено-конкретної референції, частково ідентифікований при означено-неконкретній співвіднесеності та не ідентифікований у всіх інших випадках. З появою означеного детермінатива (наприклад, означеного артикля) у складі іменної групи з квантифікатором характер співвіднесеності змінюється в бік повної ідентифікації предмета мовлення.

Здатність квантифікаторів виражати категорійні значення означеності та неозначеності можна виявити, лише розглядаючи кожний конкретний випадок їх реального використання в контексті мовлення (усного чи писемного), адже один і той самий квантифікатор може передавати різні значення.

Отже, виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що семантико-функціональна сутність квантифікаторів не вирішальна у вираженні ними значень означеності та неозначеності іменника; тільки мовно-прагматичні чинники різної дискурсної природи роблять їх здатними передавати ці значення.

Список літератури

1. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека / Н. Д. Арутюнова. – М. : Яз. рус. культуры, 1998. – XV, 895 с.
2. Швачко С. О. Еволюційні віхи квантитативних слів (семантична девіація англійських числівників) / С. О. Швачко // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. пр. – Чернівці : ЧНУ, 2009. – Вип. 441–443: Германська філологія. – С. 295–299.
3. Шмелев А. Д. Определенность/неопределенность в аспекте теории референции / А. Д. Шмелев // Теория функциональной грамматики. Субъектность. Объектность. Коммуникативная перспектива высказывания. Определенность/Неопределенность. – СПб. : Наука, 1992. – С. 266–278.
4. Hudson R. Language Networks : The New Word Grammar / R. Hudson. – Oxford : Oxford university press, 2007. – 275 p.
5. Lyons C. Definiteness / C. Lyons. – Cambridge : Cambridge university press, 1999. – 380 p.
6. Doreen Wise. [Electronic resource] – Access mode : <http://www.dailymail.co.uk/femail/article-1220981/Doreen-Wise-There-marriage-Ernie-irritating-grumpy-ego-centric-Eric.html>.
7. What two things must happen for work to be done. [Electronic resource] – Access mode : http://wiki.answers.com/Q/What_two_things_must_happen_for_work_to_be_done.

О.Ю. Андрушенко (Житомир)

ПОРЯДОК СЛІВ ЯК ЗАСІБ МАРКУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ДАВНЬОАНГЛІЙСЬКОГО ПРОСТОГО РЕЧЕННЯ

Висвітлені головні положення сучасної теорії інформаційної структури речення, проаналізовані переваги новітнього інтерпретативного підходу, досліджений взаємозв'язок порядку слів та ІСП в давньоанглійських писемних пам'ятках.

Ключові слова: інформаційна структура речення, порядок слів, стара/нова інформація, топик, комент, фокус, фон.

Освещены основные положения современной теории информационной структуры предложения, проанализированы преимущества новейшего интерпретативного подхода, исследована взаимосвязь порядка слов и ИСП в древнеанглийских письменных памятниках.

Ключевые слова: информационная структура предложения, порядок слов, старая/новая информация, топик, комент, фокус, фон.

The article highlights the main principles of modern theory of information structure of a sentence, advantages of new interpretative approach and investigates the interrelation of sentence IS and its word order in Old English written records.

Key words: information structure of a sentence, word order, old/new information, topic, comment, focus, background.

Порядок слів тісно пов'язаний із природною логікою мислення людини, тому постійно перебуває у фокусі уваги лінгвістів різних шкіл та напрямів. У сучасній генеративній парадигмі він є одним із чинників трансформацій, принципів і параметрів уродженої бази мовних знань [2].

Новітні студії в царині теорії інформаційної структури речення (ІСП) пропонують вивчати порядок слів як засіб маркування її компонентів [10; 11]. Саме цей підхід викликає посилений інтерес науковців, оскільки, крім суто лінгвістичного аспекту, сприяє виконанню завдань прикладного характеру, пов'язаних із розпізнаванням тексту, синтезом мовлення, моделюванням мовних систем тощо. Серед останніх розробок відзначимо праці американських та європейських вчених [6; 10], в яких досліджено вплив ІСП на формування різних моделей порядку слів у низці сучасних мов. Однак вивченню цих питань в історичній площині, зокрема в давньоанглійській мові, не приділялося належної уваги. **Мета** нашого дослідження – виявити та проаналізувати зв'язок інформаційної структури зі становленням окремих типів порядку слів у давньоанглійському простому реченні.

Згідно з Дж. Грінбергом, логічно можливе існування шести типів порядку слів у реченні: SVO, SOV, VSO, VOS, OSV, OVS [3]. Відомо, що протоіндоєвропейська мова-основа належала до OV типу. Цей порядок слів успадкований давніми германськими мовами, зокрема дієслово у фінальній позиції виявлено у найдавніших рунічних написах старшого футарку та в готській мові [1]. Водночас імперативам і поєднаним клаузам більш властивий порядок слів із дієсловом у першій позиції (VSO). Як зазначає Сміт, очевидно, ці моделі згодом були доповнені третьою –